

Liikuvus Euroopas

Sotsiaalkindlustusõigused **Rootsis**

Euroopa Komisjon

Liikuvus Euroopas

(Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)

Sotsiaalkindlustusõigused Rootsis

Seisuga 27. veebruar 2006

Euroopa Komisjon

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraat

Üksus E.3

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises sisalduva teabe kasutamise eest.

Märkus:

Käesolev brošüür põhineb Rootsi 27. veebruaril 2006 esitatud andmetel. Seetõttu tuleb veenduda, et liikmesriigi õigusakte ei ole hiljem muudetud ning et esitatud teave on tänaseni kehtiv. Selleks pöörduge pädevate ametkondade ja asutuste poole, kelle kontaktandmed on esitatud punktis 3 „Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed.

**Europe Direct on teenus,
mis aitab leida vastused
Euroopa Liiduga seotud küsimustele**

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Mõned mobiilsideoperaatorid ei võimalda helistamist 00 800 numbritele või võtavad neile helistamise eest kõnetasu.

Euroopa Liidu kohta leiab palju muud teavet Internetist Euroopa serveri veebilehtedelt (<http://europa.eu>).

© Euroopa ühendused, 2009

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Bibliograafilised andmed on esitatud väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2009

ISBN 92-79-04180-0

Sisukord

1. Üldteave.....	5
2. Sotsiaalkindlustuse liigid.....	7
2.1. Hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral	7
2.1.1. Arstiabi.....	7
2.1.2. Rahalised haigushüvitised.....	8
2.1.3. Rehabilitatsioon.....	9
2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised	9
2.3. Matusetoetused	10
2.4. Invaliidsushüvitised	10
2.4.1. Haigustoetus ja tegevustoetus	10
2.4.2. Puudehüvitis.....	11
2.4.3. Puudega lapse hooldustoetus	11
2.4.4. Sõidukitoetus.....	11
2.4.5. Kõrvalise abi toetus	11
2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised	12
2.5.1. Vanaduspensionid.....	12
2.5.2. Toitjakaotuspension	13
2.6. Töötushüvitised	14
2.7. Eelpensionihüvitised	15
2.8. Perehüvitised	15
2.8.1. Lapsetoetused	15
2.8.2. Õppetoetus.....	15
2.8.3. Ülalpeetavate lastega perede eluasemetoetus.....	15
2.8.4. Sünni- ja lapsendamishüvitised	16
3. Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed	17

Üldteave

Rootsi üldine sotsiaalkindlustuskeem hõlmab järgnevaid kindlustusliike:

- haiguskindlustus (vt punkt 2.1);
- tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustus (vt punkt 2.2);
- invaliidsushüvitised (vt punkt 2.4);
- vanadus- ja toitjakaotuspensionid (vt punkt 2.5);
- töötuskindlustus (vt punkt 2.6);
- perehüvitised ja vanemakindlustus (vt punkt 2.8).

→ Maksed

Sotsiaalkindlustust rahastatakse maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest. Suurem osa kuludest kaetakse tööandjate makstavatest sotsiaalkindlustusmaksetest. Need moodustavad kokku 32,28% palgafondist. Füüsilisest isikust ettevõtjad teevad ise makseid 30,71% ulatuses oma referentssissetulekust.

Te peate maksma ka pensionikindlustusmaksleid. Tööandja peab need teie palgast maha arvama ja maksuametile üle kandma. Kui te olete liitunud töötukassaga, peate sinna ise osamaksu maksma.

Üle 65-aastaste isikute pealt peab tööandja maksma väiksemaid makseid.

→ Sotsiaalkindlustusega kaetud isikud

Üldine sotsiaalkindlustuskeem on kohustuslik, välja arvatud töötuskindlustus (vt punkt 2.6).

Sotsiaalkindlustus koosneb elukohapõhisest kindlustusest, mis hõlmab garanteeritud summat ja toetusi, ja töökohapõhisest kindlustusest, mis hüvitab saamata jäänud sissetuleku. Nende kindlustustega on kaetud kõik Rootsis elavad või töötavad isikud.

Üldreeglina loetakse Rootsi elama asuv isik Rootsi elanikuks, kui ta jääb sinna eeldatavalt kauemaks kui aastaks. Kui Rootsis elav isik Rootsist lahkub, loetakse teda endiselt Rootsi elanikuks, kui tema välismaal viibimine kestab eeldatavalt aasta või vähem.

→ Hüvitiste maksmise tingimused

Hüvitisõiguse saamiseks ei ole mingit ooteaega. Mõningate hüvitiste saamiseks kehtivad siiski teatavad tingimused. Vanema- ja töötuskindlustuse saamiseks on nõutav teatav kindlustusstaaz (vt punkt 2.6 ja 2.8). Invaliidsushüvitiste ning vanadus- ja toitjakaotuspensionide maksmine sõltub Rootsis elatud ajast või töötasu suuruselt (vt punkt 2.4 ja 2.5).

→ Hüvitiste taotlemine

Enamikul juhtudel tuleb hüvitiste saamiseks pöörduda elukohajärgsesse kindlustuskassasse, mis korraldab enamiku sotsiaal hüvitiste maksmist. Töötushüvitiste saamiseks tuleb aga pöörduda tööhõiveametisse (vt punkt 2.6).

Kui teil on töökoht ja te ei saa haiguse tõttu tööle minna, peate teatama sellest oma tööandjale (vt punkt 2.1). Arstiabi või ravimite saamiseks peate pöörduma otse ravikeskusesse, hambaravikabinetti või mõne muu raviteenuste osutaja poole või minema apteeki.

Makstud teenustasusid ei hüvitata.

Te peate teatama tööandjale kõigist teiega juhtunud tööõnnetustest ja ilmnenuid kutsehaigustest. Tööandja peab seejärel tegema õnnetuse või haiguse kohta kindlustuskassale avalduse. Füüsilisest isikust ettevõtjad peavad kindlustuskassale ise avalduse tegema. Üliõpilased peavad informeerima oma õppeasutust, kes teeb õnnetuse või haiguse kohta avalduse kindlustuskassale (vt ka punkt 2.2).

→ Kaebused

Kui te pole kindlustuskassa või töötukassa otsusega rahul, võite nõuda kassalt selle ülevaatamist. Kassa võtab seejärel vastu uue otsuse. Kui uus otsus teid endiselt ei rahulda, võite pöörduda maakondlikku halduskohtusse (läänikohtusse), mille otsuseid võib edasi kaevata teise astme halduskohtusse (kammerkohtusse). Teatavatel juhtudel võib ka selle kohtu otsuseid edasi kaevata kõrgemasse halduskohtusse (valitsuskohtusse).

Sotsiaalkindlustuse liigid

2.1. Hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral

2.1.1. Arstiabi

Arstiabi all peetakse silmas arstivisiite, haiglaravi, ravivõimlemist ja muid ravitoiminguid, hambaravi ja ravimeid.

Rootsis on piirkondlik arstiabisüsteem, mis on valdavalt sotsiaalkindlustussüsteemist sõltumatu. Iga maavalitsus (*landsting*) peab tagama, et kõik piirkonna elanikud saaksid kvaliteetset arstiabi.

Arstiabi rahastavad peamiselt maavalitsused, kuid on ka eraarste, kes on sõlminud maavalitsusega lepingu. Arstiabi ja tervishoidu reguleerivate õigusaktidega on osa arstiabi antud ka Rootsi kommuunide haldusse. See on suunatud peamiselt hooldusasutustes elavatele eakatele, kes vajavad oma seisundi tõttu arstiabi.

Maavalitsused rahastavad arstiabi piirkonna elanike maksumedest ning teatavas ulatuses ka riigi toetustest ja pat-sientide makstud teenustasudest.

→ Arstivisiidid jm

Kui te haigestute ja vajate ambulatoorset arstiabi, kannab suurema osa kuludest maavalitsus. Teie ise peate maksma teenustasu, mille suurus on 100 kuni 250 SEK-i.

Enamiku arstide tööandja on maavalitsus, kuid on ka palju eraarste, eriti suuremates linnades. Kui te pöördate eraarsti poole, kes on maavalitsusega sõlmitud lepingu kaudu seotud riikliku tervishoiusüsteemiga, peate maksma samasugust teenustasu nagu riiklikus süsteemis.

Ka teistele meedikutele tuleb maksta konsultatsiooni eest teenustasu, näiteks ringkonnaõdedele või taastusraviarstidele. Makstav summa võib olla kuni 100 SEK-i.

Haiglaravi saavatele patsientidele kehtib kindel teenustasu, mis on praegu maksimaalselt 80 SEK-i haiglapäeva kohta.

Patsientide makstud teenustasu kindlustus ei hüvita.

Emade ja laste ennetav tervishoid ja pereplaneerimise nõustamine on tasuta.

→ Transpordikulud haiguse korral

Meditsiiniteenuste eest vastutav asutus peab hüvitama teatavad arstiabiga ja tervishoiuteenustega seotud transpordikulud. Kulude hüvitamise korra kehtestab seesama asutus.

→ Ravimid ja muud apteegikaubad

Kui arst kirjutab teile välja retsepti, peate te ravimite maksumuse kinni maksma kuni 900 SEK-i ulatuses. Kui kulud ületavad 12 kuu jooksul 900 SEK-i, maksate te 50% kuludest, mis jäävad vahemikku 900 SEK-i kuni 1700 SEK-i. Kui kulude kogusumma on rohkem kui 1700 SEK-i, maksate te 25% kuludest, mis jäävad vahemikku 1700 SEK-i ja 3300 SEK-i, ning 10% kuludest, mis jäävad vahemikku 3300 SEK-i kuni 4300 SEK-i. Kui teie kogukulutused ravimitele, see tähendab teie enda kulud koos toetustega, ületavad 12 kuu jooksul 4300 SEK-i, on ravimid 12-kuulise perioodi ülejäänud aja jooksul teile tasuta.

Sellega on patsiendi kulutustele kehtestatud ülempiir, mille tulemusena nende kogusumma ei ületa 12 kuu jooksul 1800 SEK-i. Ülempiir hõlmab ka pärast gastroenterostoomiat välja kirjutatud tooteid. Ravimite manustamiseks vajalikud tooted on tasuta.

Käsimüügiravimid peate täies ulatuses ise kinni maksma. Sama kehtib ravimite kohta, mida kindlustussüsteemi raames ei hüvitata.

Mõningaid eritoite, mis on ette nähtud alla 16-aastastele lastele (näiteks gluteeniallergia korral), võib saada soodushinnaga.

Apteegile makstavat teenustasu ei hüvitata.

→ Kulude piirmäärad

Kui te olete kulutanud näiteks ambulatoorsele arstiabile ja tervishoiuteenustele kokku 900 SEK-i, ei pea te ülejäänud aja jooksul esimese makse kuupäeval alanud üheaastasest perioodist selliste teenuste eest rohkem maksma. Kui te olete ostnud 12 kuu jooksul kokku 1800 SEK-i eest ravimeid, antakse teile ravimite maksevabastuskaart, mis vastab tervishoiuteenuste maksevabastuskaardile.

→ Hambaravi

Kui te vajate hambaravi, võite pöörduda erahambaarsti või -hügienisti poole või riiklikku hambaravipoliklinikusse.

1999. aasta 1. jaanuaril seati sisse hambaravitoetus, mis kehtib kõigile täiskasvanutele alates 20. sünnipäevast. Lastele ja noortele on hambaravi tasuta.

Iga toiminguga eest hüvitab kindlustuskassa hambaravikul arstile kindla summa ulatuses. Läbivaatuse kulud hüvitatakse üksnes juhul, kui patsient saab läbivaatuse toimumise aastal maksimaalselt 29-aastaseks. Proteeside ja ortodontia puhul makstakse kinni ainult see osa hambaravikuludest, mis ületab 3500 SEK-i suuruse omaosaluse. Ravitoimingu hinna ja hüvitatud summa vahe maksab kinni patsient.

Ravitoimingute hinnad võivad patsiendi jaoks varieeruda tulenevalt hambaravi turuhinnast, mis tähendab, et hambaraviteenuse osutajad (näiteks hambaarstid, hambahügienistid ja muud teenusepakkujad) otsustavad ise ravitoimingute eest patsiendilt võetava hinna.

Hambaravikulud hüvitatakse üksnes siis, kui ravitoimingu on teinud heakskiidetud hambaarst või -hügienist, kes on alla 70-aastane. Sellest vanusepiirangust on võimalik taotleda erandit.

2.1.2. Rahalised haigushüvitised

Haigushüvitise või haiguspalgaga hüvitatakse osaliselt haigusest tingitud töövõimetuse tõttu saamata jäänud sissetulek.

Kui te peate kutsetegevusest loobuma seetõttu, et olete nakkusekandja, olemata ise haige, või põete nakkushaigust, mis ei takistaks teid töötamast, võite saada haigushüvitise asemel nakkusekandja hüvitist.

Töötaja, kes ei saa haiguse tõttu töötada, saab haiguspalga, mida tööandja maksab talle esimesed 14 päeva. Kui haigus kestab kauem kui 14 päeva, hakkab kindlustuskassa maksma haigushüvitist.

Töötutele, kes on töötsijatena arvel riiklikus tööhõiveagentuuris, ja füüsilisest isikust ettevõtjatele maksab haigestumise algusest alates haigushüvitist kindlustuskassa. Ka üliõpilased võivad teatavatel juhtudel saada haigushüvitist.

Haigushüvitise maksmise kestusele ei ole seatud ülempiiri, kuid pikaajalise haiguse korral (vähemalt üks aasta) võidakse hüvitist asendada haigustoetusega või tegevustoetusega.

→ Maksmise tingimused

Haiguspalga saamiseks ei ole kehtestatud sissetuleku alampiiri. Vähem kui kuu aja eest tööle võetud isik peab haiguspalga saamiseks olema tööl olnud ja töötanud vähemalt 14 päeva.

Haigushüvitise saamiseks peab teie kutsetegevusest saadav sissetulek olema vähemalt 24% kehtivast hindadepõhisest baassummast.

Haigushüvitise saamiseks peab teie töövõime olema haiguse tõttu vähenenud vähemalt veerandi võrra.

→ Hüvitise suurus

Haiguse korral kehtib ühepäevane ooteaeg, mille ajal hüvitist ei maksta. See kehtib nii tööandja makstava haiguspalga kui kindlustuskassa makstava haigushüvitise kohta.

Haiguspalga suurus oleneb palgast, mida teile oleks makstud, kui te ei oleks haige. Haiguspalk moodustab vähemalt 80% sellest palgast.

Haigushüvitise suurus arvutatakse haigushüvitise aluseks oleva sissetuleku põhjal. See sissetulek vastab aastasele rahalisele sissetulekule, mille isik eeldatavalt teenib omaenda tööga vähemalt kuue järjestikuse kuu jooksul või regulaarse hooajalise tööga või muu sarnasega. Haigushüvitise aluseks olev sissetulek on siiski piiratud kindla aastase maksimummääraga. Maksimummäär vastab 7,5-kordsele hindadepõhisele baassummale (mis on 2006. aastal 39 700 SEK-i); seega on see 297 750 SEK-i. Haigushüvitise suurus võrdub 80%-ga selle aluseks olevast sissetulekust.

See sissetulek tuleb hüvitist taotledes deklareerida kindlustuskassale.

Olenevalt sellest, millises ulatuses on isik sunnitud haiguse tõttu kutsetegevuse peatama, makstakse hüvitist kas täies ulatuses või kolmveerandi, poole või veerandi ulatuses täismäära.

→ Avaldus haiguse kohta

Kui teil on õigus haiguspalgale, peate haiguse esimesel päeval tegema haiguse kohta avalduse tööandjale. Kui teil on õigus haigushüvitisele, peate tegema avalduse kindlustuskassale.

Te peate esitama kirjaliku avalduse, milles te tõendate, et olete haiguse tõttu töövõimetu. Kui te saate haiguspalga, peate esitama avalduse tööandjale. Kui saate kindlustuskassalt haigushüvitist, peate esitama avalduse sinna.

Alates seitsmendast päevast pärast avalduse tegemist peab teil olema haigusest tingitud töövõimetuse kohta arstitõend.

Kui haiguspalga saav töötaja on haige kauem kui 14 päeva, peab tööandja tegema 15. päeval haiguse kohta avalduse kindlustuskassale.

→ Avaldus tööle tagasipöördumise kohta

Kui tööandja maksab teile haiguspalga, peate tegema talle avalduse tööle tagasipöördumise kohta. Kui te olete

olnud haige kauem kui 14 päeva, peate tegema avalduse tööle tagasipöördumise kohta kindlustuskassale.

Kui teile maksab haiguse algusest alates haigushüvitist kindlustuskassa, peate esitama avalduse tööle tagasipöördumise kohta sinna.

➔ Välismaale reisimine

Välismaal viibimise ajal üldreeglina haigushüvitist ei maksta. Hüvitist võidakse siiski maksta juhul, kui kindlustuskassa annab isikule loa minna välismaale haiguse ajal. Sealjuures ei tohi reis paranemist takistada ega haigust raskendada. Et välismaal viibimise ajal haigushüvitist edasi saada, tuleb kindlustuskassat aegsasti enne reisi informeerida ja sealt luba saada.

Haiguspalga puhul sellist piirangut ei ole.

➔ Vabatahtlik haigushüvitiskindlustus

Kui teil pole õigust haigushüvitist saada või kui haigushüvitise summa, mille ulatuses te olete kindlustatud, on teatavast kindlast summast väiksem, võite sõlmida vabatahtliku haiguskindlustuslepingu.

2.1.3. Rehabilitatsioon

Et isikud, kes ei saa haiguse tõttu töötada, saaksid tööellu tagasi pöörduda, on mõnikord vaja võtta spetsiaalsed rehabilitatsioonimeetmed. Võimalike vajalike meetmete võtmise eest vastutavad eri ameti- või järelevalveasutused. Töövõimetutele isikutele vajalike rehabilitatsioonimeetmete võtmist koordineerib kindlustuskassa, kes võib maksta ka hüvitist rehabilitatsiooni ajal saamata jäänud sissetuleku eest.

Esmajärjekorras on töötaja tagasipöördumiseks vajalike rehabilitatsioonimeetmete tagamine tööandja kohustus. Tööandja peab koos töötajaga välja selgitama vajaduse rehabilitatsioonimeetmete järele, kui töötaja:

- on haiguse tõttu töölt puudunud kauem kui neli nädalat järjest;
- on sageli lühiajaliselt töölt puudunud;
- esitab selleks ise taotluse.

Kui töötaja on haiguse tõttu töölt puudunud kauem kui neli nädalat järjest, tuleb koostada rehabilitatsioonikava ja saata see kindlustuskassale kaheksa nädala jooksul alates haiguse kohta avalduse tegemise päevast. Kindlustuskassa peab kava läbi vaatama ja algatama rehabilitatsioonimeetmete tarvituselevõtmise menetluse, kui neid meetmeid peetakse vajalikuks, näiteks korraldades kokkusaamise haigega ja teiste asjassepuutuvate osapooltega, nagu tööandja ja arst.

➔ Hüvitis rehabilitatsiooni ajal

Rehabilitatsiooni ajal maksab kindlustuskassa rehabilitatsioonihüvitist.

Hüvitist makstakse isikule, kes osaleb tööalases rehabilitatsioonis. Hüvitis koosneb kahest osast. Esimene osa on rehabilitatsioonihüvitis, mis on ette nähtud rehabilitatsiooni ajal saamata jäänud sissetuleku katmiseks. Seda hüvitist võidakse maksta kas täies ulatuses või kolmveerandi, poole või veerandi ulatuses täismäärast. Täismäär vastab 80%-le haigushüvitise aluseks olevast sissetulekust. Hüvitise teine osa on eritoetus, mis on ette nähtud konkreetsete rehabilitatsioonikulude katmiseks.

2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised

Kutsekahjustusteks loetakse kahjustusi, mis on põhjustatud õnnetustest või muudest tervistkahjustavatest teguritest tööl. Et kahjustust loetaks sellise õnnetuse või teguri tagajärjeks, peavad selle kohta olema mõjuvad tõendid. Kutsekahjustusteks võidakse lugeda ka kahjustusi, mis on saadud teel tööle. Samuti võidakse kutsekahjustusteks lugeda haigusi, mis on põhjustatud töökeskkonnas esinevatest ohuteguritest. Töökohal esinevad tegurid, mis võivad kutsuda esile kutsehaigusi, on näiteks raske ja üksluine töö, müra, vibratsioon ja mitmesugused keemilised ained.

Ka mõningaid nakkushaigusi võidakse lugeda kutsekahjustusteks, kui nakatumine on tingitud tööst laboratooriumis, haiglas või muus sellises kohas. Sellised haigused on näiteks kollatõbi ja haiglanakkus.

➔ Maksmise tingimused

Kui te töötate kindlal või ajutisel töökohal, olete te kindlustatud tööõnnetuste ja kutsehaiguste vastu. Kindlustus hõlmab palgatöötajaid, füüsilisest isikust ettevõtjaid ja lepingulisi töötajaid. Kindlustusega on kaetud ka üliõpilased, kui õppetöö iseloom tingib tervisekahjustuse ohu.

Et kahjustust loetaks kutsekahjustuseks, peab ühelt poolt olema tõestatud, et teiega on juhtunud tööõnnetus või et te olete puutunud kokku ohuteguriga, ning teiselt poolt peab olema piisavalt alust kahjustuse seostamiseks õnnetuse või ohuteguriga.

➔ Hüvitised ja nende suurus

Hüvitised on järgnevad:

- haigushüvitis;
- arstiabi;
- rehabilitatsioon;
- hüvitis kahjustuse ennetamiseks;
- elatis;
- toetus surma korral.

Haigushüvitist makstakse samadel tingimustel ja samade summade ulatuses nagu kõigi muude haiguste korral (vt punkt 2.1).

Ka arstiabi antakse samadel tingimustel nagu kõigi muude haiguste puhul (vt punkt 2.1). Lisaks hüvitatakse kõik kutsekahjustusest tulenevad kulud arstiabile välismaal, hambaravile ja abivahenditele (nagu näiteks kargud ja proteesid). Selleks et hambaravi hüvitataks, peate olema ravi saanud üldise kindlustusskeemiga seotud avaliku sektori hambaarstilt või raviteenuse osutajalt.

Kui te ei saa kutsekahjustuse tõttu enam oma endisi tööülesandeid täita, on teil õigus rehabilitatsioonile, mis võimaldaks teil tööle tagasi pöörduda. Rehabilitatsiooni ajal võite te saada hüvitist.

Kui te peate mõneks ajaks oma tavalisest tööst kõrvale jääma, et vältida kutsekahjustuse tekkimist või hoida ära kahjustuse süvenemist, võidakse teile maksta haigushüvitist.

Kui teie töövõime kutsekahjustuse tagajärjel püsivalt väheneb, võite te saada elatist. See korvab kahjustuse tõttu saamata jäänud sissetuleku. Elatise suuruse arvutamiseks võrreldakse sissetulekut, mida te oleksite saanud, kui kahjustust ei oleks tekkinud, sissetulekuga, mida te võite saada kahjustusest hoolimata. Elatise suurus võrdub nende sissetulekute vahega. Elatis võib olla ajutine või alaline.

Kui kutsekahjustus toob kaasa surma, makstakse matuse-toetust. Samuti võidakse pereliikmetele maksta elatist.

2.3. Matusetoetused

Vt punkt 2.2.

2.4. Invaliidsushüvitised

2.4.1. Haigustoetus ja tegevustoetus

Kui teie töövõime on vähenenud vähemalt veerandi võrra tingituna haigusest või muudest füüsilistest ja psüühilistest funktsioonihäiretest, võite te saada haigustoetust või tegevustoetust. Haigus- või tegevustoetust makstakse juhul, kui on alust arvata, et töövõimetus püsib vähemalt aasta.

Kui te olete 30- kuni 64-aastane, makstakse teile haigustoetust, ja kui 19- kuni 29-aastane, siis tegevustoetust.

Kui töövõime vähenemine ei ole püsiv, võidakse haigustoetuse asemel maksta ajutist haigustoetust. Ajutine haigustoetus on sama suur kui alaline haigustoetus.

Tegevustoetus on alati piiratud kestusega; see määratakse maksimaalselt kolmeks aastaks korraga.

Olenevalt töövõimetus astmest makstakse haigus- või tegevustoetust kas täies ulatuses või kolmveerandi, poole või veerandi ulatuses täismäärast.

➤ Maksmise tingimused ja hüvitiste tüübid

Haigustoetus ja tegevustoetus koosnevad sissetulekupõhisest toetusest ja garanteeritud toetusest. Sissetulekupõhine toetus on seotud varasema tööst saadud sissetulekuga. Garanteeritud toetus tagab põhilise majandusliku kaitstuse sõltumatult varasemast tööst saadud sissetulekust.

Sissetulekupõhise haigus- või tegevustoetuse saamiseks peate olema kaetud Rootsi töökohapõhise kindlustusskeemiga. Selle skeemiga on kaetud kõik Rootsis töötavad isikud. Samuti peate olema saanud pensioni aluseks olevat sissetulekut vähemalt ühe aasta jooksul referentsperioodil. Rootsis töötavad isikud saavad pensioni aluseks olevat sissetulekut.

Garanteeritud toetuse saamiseks peate olema kaetud Rootsi elukohapõhise kindlustusskeemiga. Selle skeemiga on kaetud kõik Rootsi elanikud. Lisaks on nõutav vähemalt kolmeaastane kindlustustaaž Rootsis. Kindlustustaaž võrdub Rootsis elatud ajaga.

➤ Sissetulekupõhise haigus- ja tegevustoetuse suurus

Sissetulekupõhise haigus- ja tegevustoetuse arvutamiseks kasutatakse fiktiivset sissetulekut, mis põhineb pensioni aluseks oleval sissetulekul, mida isik on saanud Rootsis riski realiseerumisele eelnenud aastatel. Riski realiseerumise all peetakse silmas hetke, mil töövõime väheneb vähemalt veerandi võrra, kusjuures see olukord peab eeldatavalt kestma vähemalt aasta.

Täisulatuses haigus- või tegevustoetuse korral võrdub sissetulekupõhine toetus 64%-ga fiktiivsest sissetulekust.

Fiktiivne sissetulek põhineb niinimetatud referentsperioodi kolme kõige kõrgema aastase brutosissetuleku keskmisel. Referentsperioodi pikkus on isiku vanusest ja võrdub viie kuni kaheksa aastaga enne riski realiseerumise aastat.

➤ Garanteeritud toetus

Kui te ei saa sissetulekupõhist haigus- või tegevustoetust, võite saada teie garantiitasemele vastavat garanteeritud toetust. Kui te saate sissetulekupõhist toetust, mis jääb alla teie garantiitaseme, makstakse vahe teile garantiitoetuse kujul.

Tegevustoetuse garantiitase on seotud vanusega kuni 30. eluaastani. Alla 21-aastaste isikute aastane garantiitase vastab 2,10-kordsele hindadepõhisele baassummale. Edasi tõuseb tase 0,05-ga korrutatud hindadepõhise baassumma võrra iga kahe aasta kohta kuni 30. eluaastani. Haigustoetuse garantiitase võrdub 2,40-kordse hinda-

depõhise baassummaga. 2006. aastal on baassumma 39 700 SEK-i, seega on nimetatud aasta garantiitase 95 280 SEK-i (2,40 x 39 700).

Garanteeritud toetuse suurus sõltub kindlustusstaažist. Kindlustusstaaži arvutamisel võetakse arvesse nii tegelik Rootsisis elamise aeg alates 16. eluaastast kui ka tulevane kindlustusaeg kuni isiku 64. eluaasta lõpuni. Tulevase kindlustusaja arvestamiseks peate olema elanud Rootsisis teatava aja vältel 16. eluaasta ja riski realiseerumisele eelnenud aasta lõpu vahel.

Garanteeritud toetuse saamiseks täisulatuses peab kindlustusstaaž olema vähemalt 40 aastat. Kui see on lühem, vähendatakse toetust ühe neljakümnendiku võrra iga 40-aastasest kindlustusstaažist puudujääva aasta kohta.

2.4.2. Puudehüvitis

Püsivate funktsioonihäirete korral võidakse maksa ka puudehüvitist.

Puudehüvitist võidakse maksta kas koos saamata jäänud sissetuleku hüvitisega, näiteks haigus- või tegevustoetusega, või iseseisva hüvitisena.

Puudehüvitise saamiseks peab isik olema vähemalt 19-aastane ja tal peavad enne 65. eluaastat ilmnema vähemalt aasta jooksul sellised funktsioonihäired, et:

- ta vajab igapäevases elus suure osa ajast teise isiku abi;
- ta vajab kutsetöö tegemiseks või õppimiseks pidevalt teise isiku abi;
- puue toob praegu või lähitulevikus kaasa olulisi lisakulutusi.

Puudetoetuse suuruse määramisel võetakse arvesse puudega isiku üldist seisundit, erinevaid abivajadusi ja lisakulutusi. Hüvitist võidakse maksta kolmes suuruses, see tähendab 36%, 53% või 69% hindadepõhisest baassummast.

2.4.3. Puudega lapse hooldustoetus

Kui te hoolitsete vanemana haige või puudega lapse eest, võite saada hooldustoetust, kui laps vajab vähemalt kuue kuu jooksul järelevalvet või spetsiaalset hoolust ja/või kui lapse haigus või puue toob teile kaasa lisakulutusi. Hooldustoetust makstakse alates lapse sünnist kuni tema 19-aastaseks saamise aasta juunikuu lõpuni.

Hooldustoetus on hüvitis, millega korvatakse lisapingutusi, mida vanem peab tegema järelevalve või spetsiaalse hoolitsemise tõttu, ja/või lisakulutusi, mida lapse haigus või puue talle kaasa toob. Toetuse suuruse arvutamisel võetakse arvesse hooldusvajadust ja lisakulutusi. Toetust võidakse maksta täies ulatuses või kolmveerandi, poole või veerandi ulatuses täismäärast.

2.4.4. Sõidukitoetus

Puudega isikud ja alla 18-aastaste puudega laste vanemad võivad saada abi auto, mootorratta või mopeedi ostmiseks ja kohandamiseks.

Piiratud ulatuses võidakse toetada ka juhilubade saamiseks vajalike kursuste läbimist. Toetuse saamiseks peab isik tõestama, et tal on funktsioonihäirete tõttu suuri raskusi iseseisvalt liikumisega või ühistranspordi kasutamiseega. Sõiduki ostmiseks antud toetust ei saa taotleda uuesti enne seitsme aasta möödumist.

2.4.5. Kõrvalise abi toetus

Tõsise puudega isik, kes vajab iga päev personaalset abi, võib saada kõrvalise abi toetust.

Personaalne abi on erinevatel juhtudel antav isiklik abi. Isik, kes vajab põhivajaduste rahuldamiseks rohkem kui 20 tundi personaalset abi nädalas, võib saada riigi maksuvat kõrvalise abi toetust. Kui abivajadus on vähem kui 20 tundi nädalas, maksab toetust kohalik omavalitsus.

Personaalne abi põhivajaduste rahuldamiseks tähendab abi:

- isiklikuks hügieeniks,
- riietumiseks,
- söömiseks,
- teistega suhtlemiseks,
- samuti muid abimeetmeid, mis nõuavad isiku puude põhjalikku tundmist.

Kõrvalise abi toetuse saamiseks peab isik kuuluma ühte neist kategooriatest:

- vaimse puudega, autistlikud või sarnase patoloogiaga isikud,
- välisest jõust või füüsilisest haigusest põhjustatud koljutraumast tingitud tõsise ja püsiva vaimse puudega isikud või
- isikud, kellel on muu vaimne või füüsiline puue, mis ei ole vananemise normaalne tagajärg, kui see puue on tõsine ja tekitab igapäevaelus olulisi raskusi.

Isik, kellele on enne 65. eluaastat määratud kõrvalise abi toetus, võib saada seda edasi ka pärast 65-aastaseks saamist.

Isik võib ise valida aitamise viisi. Ta võib näiteks:

- hakata tööd ja palgata ühe või mitu abilist või
- taotleda abi kohaliku omavalitsuse kaudu või
- kasutada hoolust pakkuva ettevõtte või organisatsiooni teenuseid.

Toetuse suurus 2007. aastaks on 228 SEK-i tunnis.

Kindlustusfond otsustab, mitu tundi isik abi vajab, ning määrab sellest tulenevalt toetuse suuruse.

2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised

2.5.1. Vanaduspensionid

1. jaanuaril 1999 rakendus Rootsis uus vanaduspensionisüsteem. Uue süsteemiga kaasnevad mõningad üleminekusätted.

1954. aastal ja hiljem sündinud isikud on kaetud täielikult uue süsteemiga.

Ajavahemikus 1938–1953 sündinud isikud on kaetud osaliselt vana ja osaliselt uue süsteemiga. Sünniaastast sõltub, missuguses ulatuses kumbagi süsteemi rakendatakse. 1938. aastal sündinud isikud on kaetud uue süsteemiga 4/20 ulatuses ja vanaga 16/20 ulatuses. 1939. aastal sündinud isikud on kaetud uue süsteemiga 5/20 ja vanaga 15/20 ulatuses ja nii edasi.

1937. aastal või varem sündinud isikud on kaetud täielikult vana süsteemiga.

→ Uus pensionisüsteem

Vanaduspensionisüsteem koosneb sissetulekupõhisest pensionist ja garanteeritud pensionist, mis tagab minimaalse pensioni isikutele, kes ei ole töötanud piisavalt kaua, et saada küllaldast sissetulekupõhist pensioni.

Sissetulekupõhine vanaduspension arvutatakse pensioni aluseks olevate sissetulekute ja summade põhjal, mille isik on saanud kogu elu jooksul (eluaegse sissetuleku põhimõtte). Igaks aastaks annab pensioniõiguse vanaduspension makse, mis on 18,5% pensioni aluseks olevast sissetulekust.

Kõik 1938. aastal või hiljem sündinud isikud võivad saada kaht eri tüüpi sissetulekupõhist pensioni, põhipension ja kogumispension. Ajavahemikus 1938–1953 sündinud isikud võivad saada lisapension, mis arvutatakse vana pensionisüsteemi korra järgi.

→ Pensioniõiguse omandamine

Kõik deklareeritud maksustatavad tulud on põhimõtteliselt pensioniõiguslikud. Pensioniõiguslikud on palgalisest tööst saadavad sissetulekud, mittepalgalisest kutsetegevusest saadavad sissetulekud (füüsilisest isikust ettevõtjatel) ja sotsiaalkindlustustoetused (sissetulekupõhine haigustoetus, haigushüvitis, töötushüvitis jne). Kõigilt pensioni aluseks olevatelt sissetulekutelt, kaasa arvatud sotsiaalkindlustustoetustelt, arvatakse maha vanaduspensionimakse.

Pension aluseks olevale sissetulekule kehtib alam- ja ülempiir. Alampiir vastab tasemele, millest alates kehtib deklareerimiskohustus, see tähendab 42,3%le hindade-

põhisest baassummast ehk 16 793 SEKile 2006. aastal. Kui sissetulek on sellest tasemest kõrgem, arvestatakse pensioniõigust siiski alates esimesest kroonist. Ülempiir on 7,5-kordne hindadepõhine baassumma ehk 2006. aastal 333 750 SEK.

Tulenevalt jaotuspõhimõttest võivad lisaks tegelikele sissetulekutele pensioniõiguse anda ka muud asjaolud. Sellisel juhul arvutatakse pensioniõigus fiktiivsete sissetulekute alusel, mida nimetatakse pensioni aluseks olevateks summadeks. Sellised summad arvutatakse

- väikeste laste vanematele;
- ajateenijatele;
- kõrgkoolis õppivatele ja õppetoeust saavatele isikutele;
- sissetulekupõhist haigus- või tegevustoetust saavatele isikutele.

Igal Rootsis töötanud isikul, kes on omandanud pensioniõiguse, on õigus sissetulekupõhisele pensionile olenevalt oma elukohast.

→ Põhipension

Põhipension makse on 16% pensioni aluseks olevast sissetulekust. See isiku põhipension arvele kogunenud hoius arvutatakse igal aastal ümber olenevalt Rootsi keskmise sissetuleku muutumisest, surnud isikutest jäänud nn pensionijääkide osast, millele kindlustatud on õigus, ja haldamiskuludest.

Pensionile jäädes arvutatakse aastane põhipension, jagades kogu pensionihoiuse koefitsiendiga, mis põhineb peamiselt vastava vanuseklassi keskmisel järelejäänud elueal pensionilemineku ajal. Koefitsient arvutatakse viimase viie aasta põhjal, mille kohta on olemas elueastatika. Koefitsient on meeste ja naistele sama.

→ Kogumispension

Kogumispension makse on 2,5% pensioni aluseks olevast sissetulekust. See raha investeeritakse fondidesse, mille isik võib ise valida. Kogumispension arvele kogunenud summa muutub olenevalt valitud fondide tulusest. Arve suurust mõjutavad ka surnud isikutest jäänud pensionijääkide osa, millele kindlustatud on õigus, ja haldamiskulud. Kogumispension suurus arvutatakse põhimõtteliselt samamoodi nagu põhipension.

→ Täiendav pension

Üks osa ajavahemikus 1938–1953 sündinud isikute pensionist arvutatakse vana korra kohaselt täiendava pensionina. Täiendav pension võrdub 60%ga 15 kõige kõrgema sissetulekuga aasta keskmisest pensioni aluseks olevast sissetulekust. Täiendava pensioni saamiseks täisulatuses peab pensioniõiguslik staaž olema 30 aastat.

→ Garanteeritud pension

Garanteeritud pension on turvasüsteem isikutele, kes ei ole omandanud õigust sissetulekupõhisele pensionile või kelle sissetulekupõhine pension on väga väike. See tagab neile miinimumpensioni, mis võrdub 2,13-kordse hindadepõhise baassummaga (ehk 7047 SEKiga kuus 2006. aastal) vallalisele ja 1,90-kordse baassummaga (ehk 6286 SEKiga kuus) abielus isikule.

Garanteeritud pensioni saamiseks peab isik elama Rootsis, mõnes teises ELi/EMP riigis või riigis, millega Rootsil on vastav leping.

Et saada garanteeritud pensioni täies ulatuses, peab olema elanud Rootsis 40 aastat 25. ja 64. eluaasta vahel.

→ Pensioni väljavõtmine

Sissetulekupõhise pensioni võib välja võtta kõige varem alates 61-aastaseks saamise kuust. Mida kauem pensioni maksmist edasi lükatakse, seda suurem see on. Mida vanemana pensionile minnakse, seda väiksem on aastate arv, mille jooksul seda tõenäoliselt maksta tuleb. Seega on pensionilemineku edasilükkamise korral koefitsient väiksem, mis tähendab, et aastane pensionisumma on kõrgem.

Garanteeritud pensioni makstakse kõige varem alates 65. eluaastast.

→ Eakate toimetulekutoetus

Eakate toimetulekutoetust makstakse üle 65-aastastele Rootsi elanikele, kes on elanud või töötanud Rootsis nii lühikest aega, et neil ei ole õigust põhivajaduste rahuldumist võimaldavale pensionile. See tagab neile minimaalse elatustaseme. Kehtestatud *mõistlik elatustase* vastab pärast eluasemekulude maksmist 1,294-kordsele hindadepõhisele baassummale aastas vallalisele isikule ja 1,084-kordsele baassummale abielus isikule. Mõistlikud eluasemekulud võivad olla maksimaalselt 6050 SEKi kuus vallalisele isikule ja 3025 SEKi abielus isikule. Eakate toimetulekutoetuse, sealhulgas eluasemetoetuse maksmine sõltub täielikult sissetulekutest. Toetusest lahutatakse kõik muud sissetulekud.

2.5.2. Toitjakaotuspension

Toitjakaotuspensionid on järgmised:

- orvupension ja lapse toitjakaotustoetus;
- kohanemispension ja garanteeritud pension;
- naise lesepension ja garanteeritud pension.

→ Orvupension ja lapse toitjakaotustoetus

Alla 18-aastastel lastel on ühe või mõlema vanema surma korral õigus orvupensionile ja lapse toitjakaotustoetusele. Põhi- või keskkoolis õppiv laps võib saada orvupensio-

ni ja toitjakaotustoetust ka pärast 18-aastaseks saamist, kuid mitte kauem kui 20-aastaseks saamise aasta juunikuu lõpuni.

Orvupension on sissetulekupõhine hüvitis. See sõltub surnud isiku pensionihoiusest vanaduspensionist. Lisaks sellele arvutatakse fiktiivne pensionihoiuse aastateks, mis lahutavad surma-aastast aastast, mil surnud isik oleks saanud 64-aastaseks. Laps saab 30 või 35% surnud isiku fiktiivsest vanaduspensionist. Kui isikul oli mitu last, saab igaüks neist 20 või 25%. **Kogusumma jagatakse laste vahel võrdselt.** See ei tohi ületada 100%.

Kui laps ei saa orvupensionist, sest surnud isik ei olnud omandanud pensioniõigust, või kui orvupension on väike, võidakse maksta toitjakaotustoetust. See võrdub 40%ga hindadepõhisest baassummast (mis 2006. aastal on 39 700 SEK). Iga orvupensionina makstud kroon lahutatakse toitjakaotustoetusest. See kehtib ka siis, kui orvupensionist maksab mõni muu riik.

→ Kohanemispension ja garanteeritud pension

Surnud isiku abikaasa (mees või naine), kes on alla 65-aastane, võib saada kohanemispensionist ja garanteeritud pensionist, kui ta elas surma ajal alaliselt koos surnud isikuga ja

- kui ta elas surma ajal alaliselt koos alla 18-aastase lapsega, keda abikaasad või üks abikaasadest kasvas(id) või
- kui ta oli surma ajaks elanud koos surnud isikuga vähemalt viis aastat järjest.

Kohanemispensionist makstakse 12 kuud. Selle maksmist võidakse pikendada veel 12 kuu võrra, kui abikaasa elab koos alla 18-aastase lapsega, keda ta kasvatab ja kes elas surma ajal alaliselt abikaasade elukohas. Siiski makstakse kohanemispensionist alati kuni noorima lapse 12-aastaseks saamiseni kuu lõpuni.

Kohanemispension võrdub 55%ga surnud isiku fiktiivsest vanaduspensionist.

Kui abikaasa ei saa kohanemispensionist, sest surnud isik ei olnud omandanud pensioniõigust, või kui kohanemispension on väike, võidakse maksta garanteeritud pensionist. See võrdub 2,13-kordse hindadepõhise baassummaga (hindadepõhise baassumma kohta vt eespool), kui surnud isik oli omandanud Rootsis 40-aastase kindlustusstaazi.

Kui kindlustusstaaz oli väiksem, vähendatakse garanteeritud pensionist 1/40 võrra iga 40-aastasest kindlustusstaazist puuduva aasta kohta. **Iga kohanemispensionina makstud kroon lahutatakse garanteeritud pensionist.** Kõik teiste riikide poolt makstud toitjakaotuspensionid, mis ei ole võrdsustatavad garanteeritud pensioniga, võidakse samuti sellest lahutada.

➤ Naiste lesepension

1990. aastal läbi viidud toitjakaotuspensionide reformi käigus naiste lesepension põhimõtteliselt kaotati. Siiski võidakse lesestunud naistele endiselt selline pension määrata.

1944. aastal või hiljem sündinud naine võib lesestumise korral saada lesepensioni ja garanteeritud pensioni (kui ta on alla 65-aastane), kui ta oli surnud isikuga abielus 1989. aasta lõpus ja oli seda ka surma ajal ja kui ta vastas surma ajal lesepensioni maksmise tingimustele.

1945. aastal või hiljem sündinud naine võib lesestumise korral saada teatavat lesepensioni, kui ta oli surnud isikuga abielus 1989. aasta lõpus ja oli seda kuni surma ajani ja kui ta vastas nii 1989. aasta lõpus kui surma ajal lesepensioni maksmise tingimustele.

2.6. Töötushüvitised

Töötuskindlustust haldavad töötukassad, mis katavad erinevaid tegevusalasid (elukutseid, sektoreid jne). Kindlustus katab nii palgatöötajaid kui füüsilisest isikust ettevõtjaid. Mõned sätted kehtivad ainult füüsilisest isikust ettevõtjatele. Töötushüvitist makstakse baassumma või sissetulekupõhise hüvitise kujul.

Sissetulekupõhist töötushüvitist makstakse isikutele, kes on liitunud vabatahtlikult mõne töötukassaga või täiendava töötukassaga (ALFA kassa). Alljärgnev informatsioon töötukassaga liitumise kohta kehtib ka ALFA kassaga liitumise kohta. Töötukassaga on õigus liituda kõigil, kes vastavad kassa põhikirjas kehtestatud tingimustele, mis puudutavad kutsetegevust kassa poolt kaetud tegevusalal, tingimusel, et ta on töötanud vähemalt neli nädalat viie järjestikuse nädala jooksul. Isik peab olema töötanud keskmiselt vähemalt 17 tundi nädalas ja jätkama tööd vähemalt samasuguse graafikuga.

Töötushüvitisi maksab kassa, millega isik on liitunud. Isikutele, kes ei ole töötukassa liikmed, maksab ALFA kassa baassummat.

Kui töötushüvitist saavad isikud leiavad tööd või on endiselt töötud, kuid lakkavad tööd otsimast, peavad nad tegema selle kohta avalduse tööhõiveagentuurile.

➤ Töötushüvitise maksmise tingimused

Kui te kaotate töö, on teil teatavatel tingimustel õigus saada sissetulekupõhist töötushüvitist või baassummat.

Sissetulekupõhise hüvitise saamiseks peate te

- olema olnud 12 kuud töötukassa liige (liikmetingimus);
- olema töötusjäámisele vahetult eelneva 12 kuu pikusel referentsperioodil teinud tasustatud tööd vähemalt kuus kuud, sealjuures vähemalt 70 tundi kalend-

rikuus, või vähemalt 450 tundi kuue järjestikuse kalendrikuu jooksul, sealjuures vähemalt 45 tundi igal kuul (töötamistingimus).

Kui te täidate töötamistingimust, kuid mitte liikmetingimust, on teil alates 20. sünnipäevast õigus saada baassummat.

Baassummale on teil õigus ka siis, kui te täidate õppimistingimust. See eeldab, et te olete olnud tööturul saadaval ametlikult registreeritud tööotsijana või et te olete teinud tasustatud tööd vähemalt 90 kalendripäeva referentsperioodi jooksul, mis võrdub kümne kuuga pärast lõpuleviidud täisajaga õpinguid, mis on kestnud vähemalt ühe õppeaasta ja andnud õiguse saada õppetööst vastavalt õppetöetuste seadusele (1999: 1395).

Sissetulekupõhiste hüvitiste või baassumma saamiseks tuleb täita järgmisi põhitingimusi:

- olema töötaja. Kui te ei tee tasustatud tööd ega tegele iseseisva majandustegevusega,
- loetakse teid üldjuhul töötuks. Füüsilisest isikust ettevõtja loetakse töötuks, kui ta on tegevuse lõpetanud või teatavas ulatuses ajutiselt katkestanud. Kui te teete tasustatud tööd teatavatel päevadel või tundidel nädalas ja otsite teist tööd, võidakse teid siiski lugeda ülejäänud nädalal töötuks ja te võite saada teataval määral hüvitist;
- peate olema töövõimeline;
- peate olema vaba tööd vastu võtma;
- peate olema tööhõiveagentuuris tööotsijana arvel;
- peate olema valmis sobivat tööd vastu võtma;
- peate osalema individuaalse tegevuskava koostamisel koostöös tööhõiveagentuuriga;
- otsima aktiivselt sobivat tööd.

➤ Hüvitise suurus

Alates 1. juulist 2002 kehtib baassumma määr 320 SEKi päevas, mis on proportsionaalselt väiksem osalise tööajaga töötanud isikutele. Sissetulekupõhise hüvitise suurus on 80% enne töötuks jäämist saadud sissetulekust. Alates 1. juulist 2002 kehtib maksimaalne hüvitise määr 730 SEKi päevas hüvitusperioodi ajal esimesel päeval ja 680 SEKi ülejäänud perioodi jooksul. Vanaduspension või palgatöötajate lisapension arvatakse hüvitistest maha. Laupäevade ja pühapäevade eest hüvitisi ei maksta.

Hüvitist makstakse maksimaalselt 300 päeva (hüvitusperiood). Hüvitusperioodi lõppedes võidakse hüvitise maksmist pikendada veel 300 päeva võrra, kui kindlustatu ei täida uut töötamistingimust ja kui tööhõiveagentuur ei pea vajalikuks pakkuda talle osalemist tööturu strateegilises tegevusgarantii programmis.

→ Töötus kindlustatu süül

Kindlustatu kaotab teatavaks ajaks õiguse hüvitisele,

- kui ta lahkub töölt ilma mõjuva põhjuseta või
- kui ta vallandatakse sobimatu käitumise tõttu.

Kindlustatule makstavat päevaraha vähendatakse teatavaks ajaks,

- kui ta on keeldunud mõjuva põhjuseta sobivat tööd vastu võtmast või
- kui ta pole sobiva töö vastuvõtmisest küll otsesõnu keeldunud, kuid on ilmne, et tema käitumise tõttu ei saa pakutud tööd talle usaldada.

→ Hüvitise taotlemine

Kui te olete töötu, peate ennast võimalikult kiiresti tööhõiveagentuuris töötusajana arvele võtma. Seal informeeritakse teid töötushüvitise taotlemise korrast ja selle saamiseks nõutavatest tingimustest. Sealt saate ka vormid muuhulgas töötusjäamise avalduse ja tööandja tõendi jaoks. Tööhõiveagentuuris arvele võtmise järel saab teie töötukassa teada, et te olete töötu, ja saadab teile täiendavat informatsiooni ja kassakaardi. Töötukassa otsustab, kas teile makstakse töötushüvitist. Kui te pole kassa otsusega rahul, võite nõuda selle ülevaatamist. Seejärel võite kassa otsuse edasi kaevata.

2.7. Eelpensionihüvitised

Eelpensioni maksmisel vähendatakse enne 65. eluaastat täiendavat aastapensioni 0,5% võrra vanaduspensionist iga kalendrikuu kohta. Eluasemetoetust ja eakate toimetulekutoetust (vt punkt 2.5.1) enne 65. eluaastat, see tähendab eelpensioni ajal, ei maksta.

2.8. Pereküvitised

Rootsis elavatele lastele makstakse üldist lapsetoetust. Lapsetoetuse maksmine ei sõltu sissetulekust. Ülalpeetavate lastega perekonnad ja ilma lasteta leibkonnad võivad saada eluasemetoetust. Eluasemetoetus koosneb kahest osast. Esimene osa sõltub eluasemekuludest ja seda makstakse ainult Rootsi alalistele elanikele. Teine osa, mida käsitletakse allpool, on toetus kodus elavatele lastele.

Eluasemetoetust makstakse sõltuvalt sissetulekust. Samuti võidakse maksta spetsiaalset õppetootust üle 16-aastastele lastele, kes õpivad täisajaga.

Lapse sünni või lapsendamise korral võidakse maksta vanemahüvitist. See hüvitis võimaldab võtta lapse eest hoolitsemiseks puhkust järjest küllalt pikkadeks ajavahemikeks. Rasedatel naistel on teataval juhtudel õigus ka sünnituseelsele hüvitisele.

Kui te peate võtma lühiajalist puhkust, et hoolitseda näiteks haige lapse eest, võite saada ajutist vanemahüvitist.

Sünnituseelseid ja vanemahüvitisi kirjeldatakse allpool.

2.8.1. Lapsetoetused

→ Üldine lapsetoetus

Lapsetoetust makstakse alates lapse sünnile järgnevast kuust kuni selle kvartali lõpuni, mil laps saab 16-aastaseks.

→ Pikendatud lapsetoetus

Pikendatud lapsetoetust makstakse juhul, kui 16-aastaseks saanud laps õpib veel põhikoolis või muus sama tüüpi koolis. Toetust makstakse kuni selle kuu lõpuni, mil laps kooli lõpetab.

→ Suure pere lisatoetus

Suure pere lisatoetust makstakse automaatselt isikule, kes saab üldist lapsetoetust kahele või enamale lapsele. Teataval tingimustel võidakse lisatoetuse maksmisel arvesse võtta ka üle 16-aastaseid õppivaid lapsi, kelle õpingud annavad õiguse pikendatud lapsetoetusele või õppetootusele. Suure pere lisatoetust makstakse maksimaalselt õpilase 20-aastaseks saamise aasta teise kvartali lõpuni.

→ Toetuste suurus

Alates 2005. aasta oktoobrist on üldine lapsetoetus 12 600 SEKi lapse kohta aastas ja seda makstakse igakuise 1050 SEKi suuruse toetusena. Pikendatud lapsetoetus on samuti 1050 SEKi kuus. Suure pere lisatoetus on 100 SEKi kuus teise lapse pealt, 354 SEKi kuus kolmanda lapse pealt, 860 SEKi neljanda lapse pealt ja 1050 SEKi alates viiendast lapsest.

2.8.2. Õppetootus

16- kuni 20-aastastele lastele, kes õpivad täisajaga keskkoolis, makstakse õppetootust 950 SEKi kuus. Kui lapse või vanemate sissetulek on väike, võidakse maksta täiendavat toetust.

2.8.3. Ülalpeetavate lastega perede eluasemetoetus

Eluasemetoetus on sissetulekust sõltuv toetus, mida makstakse muuhulgas ülalpeetavate lastega peredele. Eluasemetoetus koosneb kahest osast. Esimene osa on spetsiaalne toetus kodus elavatele lastele. Selle toetuse suurus sõltub kodus elavate laste arvust ja pere sissetulekust. Teine osa on eluasemekulude toetus, mida makstakse üksnes Rootsi alalistele elanikele.

→ Hüvitise taotlemine

Eluasemetoetuse saamiseks tuleb pöörduda kindlustuskassasse. Kindlustuskassa otsus kehtib põhimõtteliselt

kuni uue otsuseni, kuid mitte kauem kui 12 kuud. Abielus või koos elavad isikud peavad esitama ühise taotluse, kuna toetuse suuruse määramisel tuleb arvesse võtta mõlema sissetulekud.

→ Eluasemetoetuse suurus

Üksnes laste arvu alusel arvutatavat toetust nimetatakse kodus elavate laste eritoetuseks. Toetust makstakse igakuiselt ning see on kuni 950 SEKi ühe lapsega peredele, kuni 1325 SEKi kahe lapsega peredele ja kuni 1750 SEKi kolme ja enama lapsega peredele.

2.8.4. Sünni- ja lapsendamishüvitised

→ Sünnituseelsed hüvitised

Rasedatel naistel on õigus sünnituseelsele hüvitisele, kui neil on raske töö, mille tegemist nad ei saa raseduse tõttu jätkata, ja kui neile ei saa anda kergemaid tööülesandeid. Sünnituseelset hüvitist võidakse maksta kõige varem alates 60. päevast enne sünnitustähtaega.

Naistel on õigus sünnituseelsele toetusele ka siis, kui nad ei saa teha oma tööd arsti ettekirjutuse tõttu, mis keelab raseduse ajal töötamise, ja kui neile ei saa anda muid tööülesandeid. Sünnituseelset hüvitist makstakse iga päeva eest, mida keeld puudutab.

Sünnituseelset hüvitist makstakse maksimaalselt 11. päevani enne sünnitustähtaega. Naine saab hüvitist samas summas, nagu ta saaks haigushüvitist.

→ Vanemahüvitis

Vanemahüvitiseks nimetatakse hüvitist, mida vanem võib saada lapse sünni või lapsendamise korral.

Lapse sünni puhul makstakse vanemahüvitisi kokku 480 päeva. Mitmike sünni korral makstakse vanemahüvitist täiendavalt 180 päeva lapse kohta alates teisest lapsest. Vanemahüvitist ei pea võtma välja järjest; selle võib jagada mitmeks hüvitusperioodiks kuni lapse 8-aastaseks saamiseni või kuni tema esimese kooliaasta lõpuni, kui ta on sel ajal vanem kui 8-aastane. Adoptiivvanemad võivad jagada vanemahüvitise maksmise mitmeks perioodiks kaheksa aasta jooksul alates päevast, mil nad hakka-

sid lapse eest hoolitsema. Hüvitist ei maksta 10-aastaseks saanud adoptiivlaste pealt.

Kui vanemad kasvatavad last koos, on kummalgi õigus pooltele kõigist vanemahüvitise maksmise päevadest. Kumbki vanematest võib siiski loobuda oma õigusest vanemahüvitise maksmise päevadele teise vanema kasuks, välja arvatud 60 päeva pikkune periood.

Kui vanemad kasvatavad last koos, kuid üks neist ei täida vanemahüvitise saamiseks vajalikke tingimusi, on teisel vanemal õigus kogu 480 päeva pikkusele perioodile.

Emal on õigus saada vanemahüvitist ka enne lapse sündi. Seda makstakse kõige varem alates 60. päevast enne sünnitustähtaega. Mõlemad vanemad võivad saada hüvitist samal ajal, et osaleda sünnituseelsel või -järgsel koolitusel.

Lapse sünni järel makstakse vanemahüvitist sellele vanemale, kes loobub lapse eest hoolitsemiseks tööl käimisest. Sealjuures on emal alati õigus vanemahüvitisele kuni 29. päevani pärast sünnitust, seda ka juhul, kui ta last ei kasvata.

Vanemahüvitisele kehtib garanteeritud miinimummäär, mis on praegu 180 SEKi päevas. Garanteeritud vanemahüvitis on elukohapõhine hüvitis.

390 päeva makstakse hüvitist sõltuvalt vanema sissetulekust ja 90 päeva vastavalt garanteeritud miinimummääralt. Esimese 180 päeva jooksul, kui vanemahüvitist makstakse vastavalt saamata jäänud sissetulekule, peavad olema täidetud teatavad tingimused. Vanemal peab olema õigus garanteeritud määrast kõrgemale haigushüvitisele, see tähendab ta peab olema saanud töötasu vähemalt 240 järjestikusel päeval enne lapse sündi.

Vanemahüvitist makstakse kas täies ulatuses või kolmveerandi, poole või veerandi ulatuses täismäärast olenevalt sellest, millises ulatuses vanem lapse eest hoolitsemiseks tööst loobub.

Isal on lisaks õigus lapse sünni või lapsendamise korral kümnele hüvitise maksmise päevale lapse kohta. Seda hüvitist ei saa välja võtta hiljem kui 60 päeva pärast lapse haiglast kojujõudmist ega hiljem kui 60 päeva pärast lapsendatud lapse eest hoolitsemise algust.

Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed

Sotsiaalkindlustus, välja arvatud töötuskindlustus

Põhjalikumat informatsiooni sotsiaalkindlustuse kohta jagab kindlustuskassa. Te peate pöörduma kõigepealt oma elukohajärgsesse kohalikku büroosse, mille aadressi ja telefoni leiате telefoniraamatust.

- Välismaal elavate isikute pensionide küsimuses on pädev asutus

Länskontoret Gotland

PO Box 1164
S-621 22 Visby
Tel. (46-49) 82 00 60 0
Faks (46-49) 82 00 65 0

- Rootsi kaubalaevadel töötavate, kuid Rootsi kindlustuskassades arvelevõtmata meremeeste hüvitiste küsimuses on pädev asutus

Göteborgs allmänna försäkringskassa

Sjöfartskontoret
S-405 12 Göteborg
Tel. (46-31) 70 05 00 0
Faks (46-31) 70 05 24 9

Kindlustuskassa peakontor:

Försäkringskassan
S-103 51 Stockholm
Tel. (46-87) 86 90 00
Faks (46-84) 11 27 89

Töötuskindlustus

Töötuskindlustuse küsimuses pöörduge oma töötukassa, riikliku tööhõiveagentuuri, töötuskindlustusinspeksiiooni (Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen, IAF) või ametiühingu poole.

IAF peab tagama, et töötukassad peaksid kinni hüvitiste maksmise korrast, nii et töötuskindlustusinspeksiiooni oleks õiguskindel, ja jälgima, et tööhõiveagentuur täidaks oma ülesandeid korrektselt, nii et ühesuguses olukorras töötuskindlustuskohti koheldaks kogu riigis ühetaoliselt.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF

Box 210
S-641 22 Katrineholm
Tel. (46-15) 04 87 00 0
Faks (46-15) 04 87 00 2

Õppetoetus

16- kuni 20-aastastele õpilastele makstava õppetoetuse küsimuses tuleb pöörduda Õppetoetuste keskkomisjoni kohalikku büroosse. Kohalikke büroosid on 14. Nende aadressid ja telefonid leiате telefoniraamatust.

Õppetoetuste keskkomisjon (Centrala studiestödsnämnden, CSN) on peamine õppetoetuste süsteemi eest vastutav asutus:

Centrala studiestödsnämnden

S-85182 Sundsvall
Tel. (4660) 18 60 00
Faks (46-60) 18 61 93

Euroopa Komisjon

**Liikuvus Euroopas (Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)
Sotsiaalkindlustusõigused Rootsis – Seisuga 27. veebruar 2006**

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2009 – 17 lk – 21 x 29,7cm

ISBN 92-79-04180-0

Kuidas ELi trükiseid tellida?

Väljaannete talituse trükiseid saab tellida veebipõhisest raamatupoest EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>) või Teie valitud müügiesindusest.

Meie ülemaailmse müügivõrgu kõikide esinduste nimekirja tellimiseks saatke faks numbril (+352) 2929 42 758.

http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/publications_en.htm

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi **trükiseid** saab alla laadida aadressilt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/publications/index_en.cfm

Kasutajaks saab registreeruda tasuta aadressil:

http://ec.europa.eu/employment_social/sagapLink/dspSubscribe.do?lang=en

ESmail, on tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi elektrooniline teabeleht.

Tellida saab veebilehelt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/esmail_en.cfm

<http://ec.europa.eu/social>

